

УДК 658:338.012

М.В.БОДРЕЦЬКИЙ, аспірант, Європейський університет, м. Київ

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИЧКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

У статті проведено аналіз чинників формування позичкового потенціалу підприємств машинобудування.

The analysis of factors of forming of the borrowed potential of enterprises of engineer is conducted in the article.

Ключові слова. Позичковий потенціал, чинники формування, зовнішні фактори, внутрішні фактори.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання обумовлені негативним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів на господарську діяльність підприємств машинобудування, зокрема, вплив на структуру та склад оборотного та позикового капіталів, що, в свою чергу, зумовлює зниження спроможності підприємств галузі до формування позичкового потенціалу та обумовлює необхідність проведення аналізу з метою визначення умов, тенденцій їхнього розвитку та впливу дестабілізуючих чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти формування позикового капіталу знайшли відображення в працях багатьох вчених: українських – І.А. Бланка, Т.В. Давидюк, І.В. Замули, С.Ф.Легенчука, Г.О. Кузнецової, Г.П. Ляшенко, О.О. Суярової; а також зарубіжних – М.А. Крестина, В. Лексиса, Н.В. Наумової, Б.И. Герасимова, Л.В. Пархоменко, К.Ю. Циганкова. Проте ряд питань, пов'язаних з формуванням позичкового потенціалу підприємств, ще не знайшли належного відображення в наукових дослідженнях.

Мета дослідження полягає у проведенні аналізу чинників формування позичкового потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Оскільки позичковий потенціал підприємств машинобудування є синтетичною характеристикою та відображує здатність підприємств зберігати та збільшувати обсяги інвестування, так і до залучення позикових коштів в умовах постійного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, що і зумовлює необхідність проведення аналізу чинників, що впливають на рівень формування позичкового потенціалу підприємств машинобудування, шляхом

дослідження їхньої взаємодії з зовнішнім та внутрішнім середовищем, а саме: визначення умов, тенденцій їхнього розвитку та впливу дестабілізуючих чинників. Причинно-наслідковий зв'язок чинників, що впливають на рівень позичкового потенціалу підприємств машинобудування (рис. 1).

До одних з основних макроекономічних факторів, що впливають на формування позичкового потенціалу підприємств галузі можна віднести фіскальну політику держави, яка послаблює спроможність підприємств машинобудування до ефективного функціонування шляхом посилення використання резервів зростання податків, зборів і платежів та призводить до банкрутства підприємств галузі. (табл.1).

Кількість підприємств машинобудування, які під впливом економічного тиску та фіскальної політики були доведені до банкрутства у 2009 році зросла на 0,07 % у порівнянні з попереднім періодом, що обумовлено збільшенням частки прибутку підприємств, що вилучається фіскальним шляхом, що знизило стимули до інвестування та спроможність підприємств машинобудування до підвищення власної конкурентоспроможності. Кількість машинобудівних підприємств, у яких змінились власники зросла у 2009 р на 0,04% порівняно з попереднім періодом, що зумовлено «агресивною» політикою, яка призвела до необхідності здійснення обмежувальної монетарної політики.

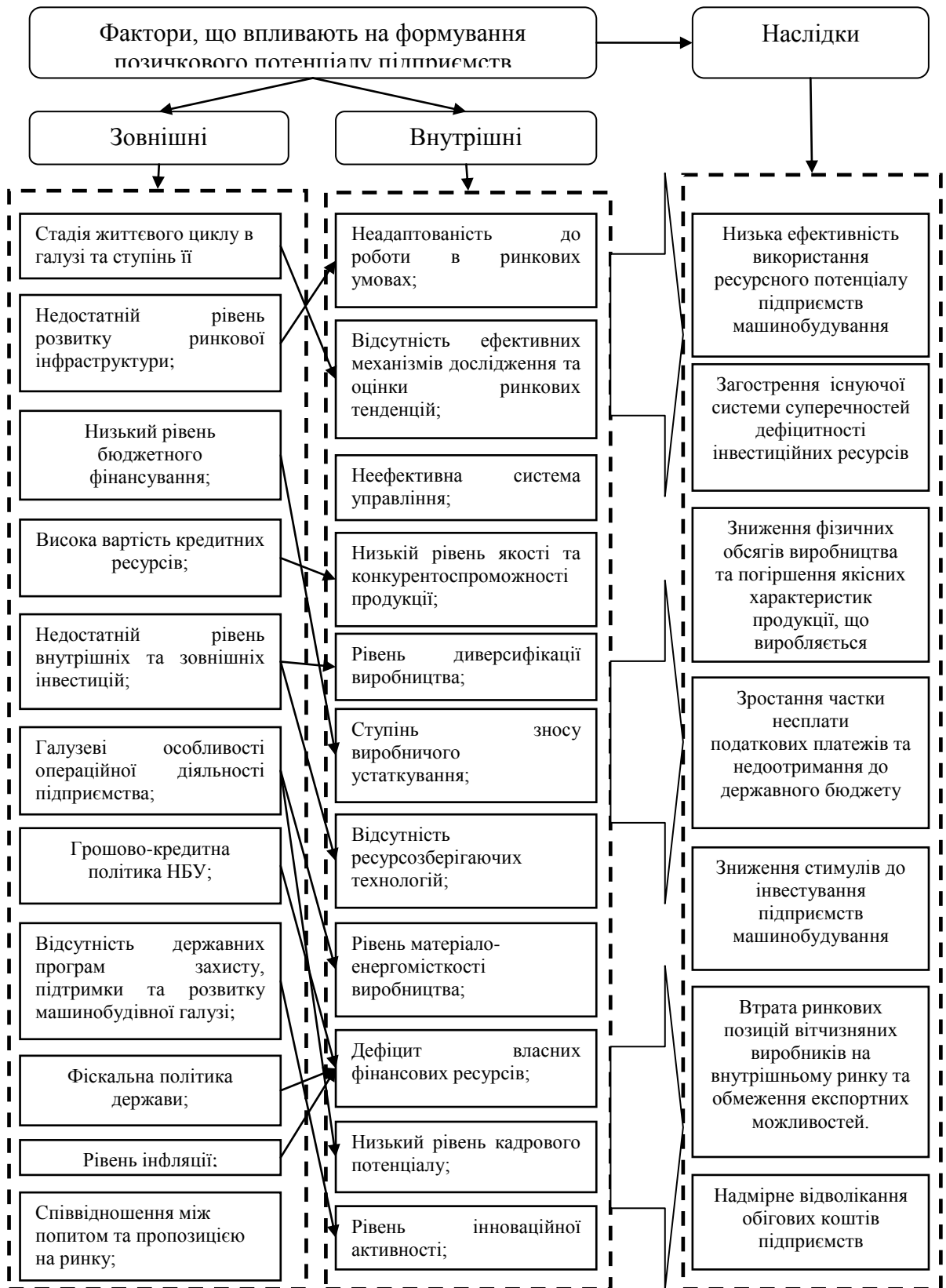

Рис.1. Причинно-наслідковий зв'язок чинників, що впливають на рівень позичкового потенціалу підприємств машинобудування

Таблиця 1 - Дані щодо підприємств машинобудування, які доведено до банкрутства, порівняно із їхнім середнім значенням протягом 2004–2008 рр., % до попереднього року

Показники	Роки		Відхилення, %
	2009	2004-2008	
Кількість підприємств машинобудування, які під впливом економічного тиску та фіскальної політики були доведені до банкрутства	0,79	0,72	0,07
Кількість підприємств машинобудування, у яких змінилися власники у період труднощів із виконанням фінансових зобов'язань	0,92	0,88	0,04
Кількість підприємств машинобудування, що втратили фінансову стійкість та здатність інвестиційної діяльності через арешт їхніх рахунків та участь у судових процесах	0,67	0,7	-0,03

Структура інвестиційних процесів, що існує сьогодні в Україні, її вплив на розвиток підприємств машинобудування, є не тільки слабкою, а й поглиблює неефективну структуру машинобудівного виробництва, що знижують фінансову стабільність, яка формується внаслідок перевищення сукупного попиту над пропозицією, що негативно впливає на здатність формування позичкового потенціалу підприємствами галузі. Відсутність збалансованої фінансової системи, яка могла б забезпечити зростання інвестування або належний динамізм довгострокового кредитування, обумовила визначальну роль власних коштів підприємств машинобудування у структурі джерел інвестування.

Оскільки функціонування підприємств машинобудування має певні особливості, пов'язані з зовнішніми та внутрішніми факторами впливу, зокрема, недостатнім рівнем розвитку ринкових механізмів, що виявляється і в зміні рівня залежності діяльності підприємств галузі від зовнішнього фінансування (табл.2).

Таблиця 2 - Оцінка залежності промисловості від зовнішнього фінансування, %

Вид економічної діяльності	Коефіцієнт залежності інвестицій від зовнішніх джерел фінансування				
	2005	2006	2007	2008	2009
Промисловість, у т.ч.:	94,05	96,96	96,86	97,93	99,38
Машинобудування	93,68	96,58	96,48	97,55	98,99

Джерело: власні розрахунки за даними НБУ і Держкомстату

Одним із шляхів вирішення проблеми недостатності власних фінансових ресурсів підприємств машинобудування є залучення банківських кредитів в обсягах та на умовах, що відповідають вимогам зростання ефективності їх фінансово-господарської діяльності, що потребує визначення обсягів оптимальної та максимальної потреби підприємств машинобудування в банківському кредитуванні, що і зумовлює необхідність аналізу структури операційних витрат підприємств галузі, як чинника формування позичкового потенціалу підприємств галузі. Наведені розрахунки свідчать про наявність високого рівню залежності підприємств машинобудування від джерел зовнішнього фінансування, що зумовлено гострою нестачею кредитних джерел, про що свідчить наближення значення коефіцієнта залежності інвестицій від зовнішніх джерел фінансування до 100%.

Стадія життєвого циклу в галузі та ступінь її кон'юнктурності, галузеві особливості операційної діяльності підприємства та відсутність державних програм захисту, підтримки та розвитку машинобудівної галузі обумовлюють галузеві фактори, що впливають на здатність формування позичкового потенціалу підприємств машинобудування. Відсутність ефективної державної фінансово-кредитної політики, неадекватність умов фінансово-економічної кризи, зменшення попиту на товари підприємств машинобудування, зниження рівня інноваційно-інвестиційної активності, збільшення фінансових витрат та термінів окупності капіталовкладень, деформація структури зовнішніх та внутрішніх ринків призводить до зниження рівню фінансової стійкості підприємств галузі. Негативні зрушення у машинобудівній галузі зумовлені низкою ринкових факторів, серед яких недостатній рівень розвитку інфраструктури та дисбаланс у співвідношенні між попитом та пропозицією, які не тільки уповільнюють розвиток підприємств галузі, а й негативно впливає на здатність формування позичкового потенціалу підприємств машинобудування.

Варто зауважити на порівняно невеликому обсязі внутрішнього ринку машинобудівної продукції, обмеження внутрішнього попиту на вітчизняну продукцію підприємств машинобудування та недостатній рівень платоспроможності товаровиробників, що негативно впливає на фінансово-економічний стан підприємств галузі машинобудування.

В свою чергу, необхідно зауважити і на таких факторах, як недостатня присутність на ринку машинобудування малих і середніх підприємств; відсутність дієвого механізму середньо- та довгострокового кредитування; нерозвиненість

інфраструктури внутрішнього ринку зумовлена відсутністю дистриб'юторської системи та фінансового лізингу; відсутність реальних джерел фінансування, що призводить до унеможливлення технічного переоснащення машинобудівних підприємств і забезпечення за рахунок цього високої якості виготовлюваних машин та обладнання, освоєння виробництва нової конкурентоспроможної техніки; низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств.

Висновки та рекомендації. Проведений аналіз чинників формування позичкового потенціалу підприємств галузі дозволив дослідити динаміку змін визначених факторів та виявити причини негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Так, зниження обсягів інвестування зумовлено «агресивною» політикою, яка призвела до здійснення обмежувальної монетарної політики; грошово-кредитна політика НБУ виявилася чинником, який має потужну структурну складову, та за рахунок монетарних обмежень призводить до надмірного скорочення обігових коштів, що негативно впливає на здатність формування підприємствами машинобудування позичкового потенціалу; структура інвестиційних процесів поглиблює неефективну структуру машинобудівного виробництва, формується внаслідок перевищення сукупного попиту над пропозицією; відсутність ефективної державної фінансово-кредитної політики, неадекватність умов фінансово-економічної кризи, зменшення попиту на товари підприємств машинобудування, зниження рівня інноваційно-інвестиційної активності, збільшення фінансових витрат та термінів окупності капіталовкладень, деформація структури зовнішніх та внутрішніх ринків призводить до зниження рівню фінансової стійкості підприємств галузі, що актуалізує потребу в удосконаленні державної політики спрямованої на покращення рівня доступності фінансових ресурсів, сприяння збільшенню обсягів господарської діяльності, підвищення рівня фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємств машинобудування та поліпшення умов доступу підприємств до кредитних ресурсів.

Список літератури: 1. Бланк И.А. Управление формированием капитала. Серия «Библиотека финансового менеджера». – Вып. 4. – К.: Ника-Центр. – 2000. – 512 с. 2. Василик О. Павлюк К. Державні фінанси України. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с. 3. Загородній А., Вознюк Г, Смовженко Т. Фінансовий словник. 3-тє вид. випр. та доп. – К.: «Знання», 2000. – 587 с. 4. Затковський І. В. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Кондор. – 2003. – 364 с. 5. Квасницька Р. Інструментарій та методи оптимізації цільової структури капіталу підприємства // Економіст. – 2005. – №5. – С. 73-75. 6. Ковалев В. В. Введение в

финансовый менеджмент. М.: Финансы и статистика, 2001. – 768 с. **7.** Коваленко Л.О., Ремньова П. М. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. – Чернігів: ЧДПУ, 2001. – 456 с. **8.** Крейнина М.Н. Финансовый менеджмент / Учебное пособие. – М.: Изд-во «Депо и Сервис», 1998. – 304 с. **9.** Нивен П.Р. Сбалансированная система показателей для государственных и неприбыльных организаций: Пер с англ. – Под ред. О.Б. Максимовой. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 336 с. **10.** Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси. – К.: «ВІК», Глобус, 1992. – 382 с. **11.** Петренко Ю. В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств // Фінанси України. – 2000. – №6. – С. 91-95. **12.** Финансовый менеджмент / Е.С. Стоянова, Т.Б. Крылова, И. Т. Балабанов; Под. общ. ред. Е.С. Стояновой. 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Перспектива, 2002 с. **13.** Шим Дж.К., Сигел Дж.Г. Финансовый менеджмент / Перевод с англ. Издание 2-е, стереотипное. – М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1997. – 400 с.

Подано до редакції 17.11.2010